

אמונת חיים

גליון שבועי לתורה וחסידות שע"י מוסדות קראלי בארה"ק

גליון ה' (שצו) ♦ שנה ט

פ' חיי שרה ♦ מברכים כסלו ה'תשפב

דברי אלוקים חיים מורן רבינו הגה"ק זיע"א

ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה ולכאורה נראה שמה שכתוב בסוף, שני חיי שרה כמיותרת, דמכיון שכתב כבר ויהיו חיי שרה וגו', ורש"י שכתב "שני חיי שרה כולם שוין לטובה" נראה שרצה בזה לתרץ את מה שכתוב "שני חיי שרה" שהפסוק רצה לומר בזה שכל החיים והשנים של שרה אמנו היו הכל שוין לטובה, אבל רש"י לא ביאר מה הכוונה שכולן שוין לטובה, ובפשטות נראה שכוונת רש"י לומר ששרה היתה צדקת בכל ימי חייה אשר חייתה, ולכאורה זה פשוט שכך היה ומה קמ"ל.

ונראה שר"ל שלא נחשוב ששרה היתה בבחינת בעלי תשובה שמעלתם גדולה אלא שהיתה בבחינת צדיק מעיקרא ועד סוף ימיה, זה עדיף יותר מבעלי תשובה והנה בגמרא (ברכות ל"ד) איכא פלוגתא מי עדיף "צדיק גמור" או בעל תשובה ופסק הרמב"ם כמ"ד שבעלי תשובה עדיפים על צדיקים גמורים שלא חוטאים מעולם ומקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד בו, כלומר שמעלתם גדולה ממעלת אלו שלא חטאו מעולם מפני שהם כובשין את יצרם יותר מהם כלומר מהצדיקים הגמורים שלא חטאו, ואם כן לכאורה אם נגיד שזה כוונת רש"י במה שכתב כולן שוין לטובה, שהיתה צדקת כל ימיה, יוצא שהשבח הוא לא כ"כ גדול מבעלי תשובה מכיון שבעלי תשובה הם במעלה יותר גדולה.

והנה המהרש"א כתב (שם בגמ') דלא איירי בחטא ועבר עבירה בפועל אלא ר"ל שהיה קרוב לפי מחשבתו לעבור עבירה ובזה שגבר על יצרו ולא עשה העבירה יש לו מעלה יתירה על הצדיקים הגמורים שלא היה בהן הסתה מהיצר הרע ולא קרבו לעבירה, ולמ"ד שסובר שצדיקים גמורים הם יותר חשובים מבעלי תשובה הוא מטעם שיש להם מעלה יתירה שלא חטאו כלל גם לא במחשבה משא"כ זה הקרוב לדבר עבירה עבר מיהו במחשבה עכ"ל

ולפי זה מה שפסק הרמב"ם שבעלי תשובה יותר במעלתם מהצדיקים, לא מיירי מבעלי תשובה שחטאו בפועל, ולכן אפשר לומר מה שכתב רש"י בלשונו הק' שכולן שוין לטובה, פירושו הוא ששרה אמנו היתה צדקת מעיקרא זה למ"ד שצדיק גמור יותר חשוב ויתכן גם למ"ד שבעלי תשובה יותר חשובים כי לא מיירי במי שחטא בפועל דו"ק.

והנה גבי אברהם לא פירש רש"י שכולן שוין לטובה, כי אצל אברהם איתא בגמרא דמס' נדרים פלוגתא ממתי הכיר אברהם את בוראו דיש אומרים שרק בהיותו ארבעים שנה הכיר את בוראו ויש אומרים שבג' שנים הכיר את בוראו והרמב"ם פוסק (בהלכות ע"ז פ"א הל' ג') כמ"ד שרק בהיותו ארבעים שנה הכיר

דברות קודש מורן רבינו עט"ר שליט"א

ויקראו לרבקה ויאמרו אליה התלכי עם האיש הזה ותאמר אלך וגו' (כד, נח) פירש רש"י מעצמי, ואף אם אינכם רוצים אלך. ונשאל היתכן כי רבקה הצדקת, תענה ככה לבני משפחתה, וכן למה לא נקט הכתוב לשון ותגד להם, שבני משפחתה גם דיברו אליה בלשון אמירה, דהרי ידוע כל מקום שבו נזכר לשון דיבור היא לשון בקשה ואילו אמירה היא לשון רכה.

טרם נסביר נקדים את דברי המפרשים מה בין לשון דיבור ואמירה. מובא בזוהר הק' (שלח עז) ויאמר היינו אמירה בלבד, ויאמר (פירושו) הרהור הלב, (על דרך שכתוב ויאמר המן בלבד), ויאמרו (פירושו) נתינת פקודה.

ומובא בספר הכתב והקבלה ד"ה כל אשר יאמר וגו' (דברים ה, כד) שההבדל שבין אמירה לדבור הוא, שהדבור הוא הענין הגשמי החיצוני שבדבור, והוא הדבר הפשוט, והאמירה הוא הענין הרוחני שבדבור,

כן מפרש בפרשת במדבר ד"ה לכן אמור (כה, יב) שאין מלת אמור לשון הוצאת דברים בפה, כי אם לשון התנשאות ורוממות, כמו "האמירך היום", "אמרו לאלקים" (תהלים ס"ו)

כן מפרש המלבי"ם (ויקרא א, א) שאמירה היא מיוחדת רק על מאמר שיש בו הבנה שיגיד לחברו, לפי זה כל מקום שהשתמש בפעל "אמר" צריך שיהיה מאמר מובן, ולכן יפרש תמיד מה היתה האמירה

ומפרש הילקוט ראובני (משפטים) בכל מקום שאתה מוצא לשון אמירה, כגון ויאמר ה', ולשון לאמר ואמרת הכל הוא לשון מדת המלכות, והנני מפרש, דע כי כל דבור בתורה הוא מדת הגבורה, והוא מעסקי תורה שבכתב, ולשון אמירה מדת המלכות, והוא מעסקי תורה שבעל פה

ומפרש השם שמואל (אמור תרעד) ויש להוסיף עוד שאמירה שייכת אפילו לבלתי שומע, ועל כן שייך לומר אף על המחשבה ובספר פרי צדיק (אמור ב) מפרש דאמירה היינו תורה שבעל פה שהיא הכוונה המכוונת בו.

רואים אנו שמאמר ואמירה מתייחס לתוכן של הדבר והצד הפנימי אבל מצד החיצון אין לו גילוי, לעומת דיבור שמתייחס למציאות בחוץ והגילוי שעל מה הדברים אמורים.

ולכן אמירה גם לשון גובה ה' האמירך" וכן פרישה והבדלה, והיינו שזה מכניס את האדם לגובה של העולם ותוכן העולם, אבל הוא רק רוח, משא"כ דיבור הוא לשון של הנהגה ולא להתעלות והיינו שמתייחס למציאות.

על פי הנ"ל אפ"ל שהיא אכן ענתה להם כפי שהם שאלו, הם שאלו בלשון רכה ובלשון נעימה ובאופן מכבד, על כן גם ענתה להם באופן של אמירה בלשון רכה ומכבדת, ואת מה שפירש רש"י שאם אינכם רוצים אלך מעצמי, זה היה בהרהור הלב בלבד.

ורמז נוסף לכך שענתה להם בלשון מנומסת, היא דהמילה 'אלך' בגמ' נא' וכמובא בגמ' (ברכות ז) ואין נא אלא לשון בקשה. לומדים מזה לחינוך הילדים, לדבר אליהם בלשון רכה ומלכותית, הם גם כן יענו לנו בלשון רכה ובאופן מנומס.

יה"ר שנזכה לרוות רוב נחת ותענוג דקדושה מכל צאצאינו ונראה בישועת ד' ובגאולה השלמה מתוך רחמים וחסדים מגולים במהרה.

את בוראו. והראב"ד השיג וכתב שיש אגדה שכתב שהכיר אברהם את בוראו בהיותו בן ג' שנים ע"ש.

ובהגות מימוניות כתב לקיים שניהם דמבן שלוש התחיל אברהם אבינו לשוטט במחשבתו ולחשוב בבוראו אבל בהיותו בן מ' הכיר כבר בבוראו ולכאורה לפי זה מעלתה של שרה יותר גדולה מאברהם מכיון שאברהם רק בהיותו בן ג' או מ' הכיר את הבורא ובשרה לא כתוב כך ונראה לפי רש"י שכתב שכולן שוין לטובה שהיא הכיר את הבורא כל העולמים מתחילה שנולדה כך משא"כ באברהם.

ולפי זה יובן מה שכתוב ברש"י על הפסוק (לעיל כ"א י"ב) כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה, בקול רוח הקודש שבה ולמדנו שאברהם היה טפל לשרה בנביאות עכ"ל, והוא פלא ומה באמת היתה מעלתה יותר ולפי מה שכתבנו ניחא מכיון שהיתה צדקת גדולה וכל ימיה שוין לטובה ולא היתה בבחינת בעל תשובה, ולכן היתה נביאה גדולה משל אברהם עד כדי כך שאברהם היה טפל בנביאות לשרה, כמ"ש רש"י הק' כי אברהם לא הכיר את בוראו עד ג' שנים וי"א עד ארבעים שנה, ולכן היה במדרגת בעל תשובה ולפי המהרש"א בעל תשובה כזה לכולי עלמא צדיק גמור יותר חשוב ולכן היתה מעלת שרה בנביאות יותר ממעלת אברהם, וכ"ז בדרך אפשר וגם ניחא מש"כ כל ימיה שוין לטובה שצדיק גמור נקרא טוב כידוע.

(ובמאמר המוסגר לכאורה צ"ע בזה כי כתוב אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא אם כן איך יתכן צדיק גמור, כבר פירשו בזה שכל זה נאמר על כללות העולם אבל ישנם שאין להם שום חטא, וגם פירשו שהחטא הוא מלשון חיסרון כידוע, ואם כן הפירוש הוא שלצדיק אין חטא בפועל אלא חיסרון במעשיו הטובים שיתכן שיש איזה חיסרון בכוננת המצוה וכו')

ועוד אפשר לומר בכוננת רש"י שכתב "שני חיי שרה כולן שוין לטובה" על דרך שכתבו בספרים הק' על הפסוק שויתי ה' לנגדי תמיד שהיא מלשון השתוות שיהיה הכל שוה אצלו, חה המדרגה הכי גדולה לאדם שיהיה אצלו שיויון בין לטובה ובין לרעה, ויאמר הלא כל זה נשלח מאתו יתברך ואם בעיניו הוא הגון, בהדי כבשי דרחמנא למה לי, ויחשוב שכל מה דעביד רחמנא לטב עביד, ויקבל הכל בשמחה רבה ויאמר על הכל ברכת שהכל נהיה בדברו, וברוך הוא וברוך שמו (ועיין בספר כתר שם טוב ח"א)

וגם מובא בספרים הק' שיש ג' מדרגות באנשים שיש אנשים שאם יש להם טובה הם שמחים אבל אם ח"ו יש להם רעה הם עצבים וכואבים, ויש מדרגה שניה באנשים שגם אם באה עליהם ח"ו רעה, הם מתגברים עליו ומקבלים באהבה את היסורים, אבל המדרגה הכי גדולה היא שיש להם מידת ההשתוות וכנ"ל,

וגם מובא בספרים הק' שגם באם יבוא לאדם דבר טוב אל ישמח ביותר כי יחשוב שאולי הוא מאנשים שכתוב עליהם ומשלם לשונאיו על פניו להאבידם ח"ו משכר העולם הבא, אלא ישמח ויתן תודה ושבח לה' יתברך על הטובה שעשה לו ויתפלל על הבא שיהיה לטובה, ואל יתלה בכוחו ועוצם ידו ח"ו שזה גרוע ביותר, אלא ידע שהכל מאתו יתברך.

ומובא בחובות הלבבות (בשער יחוד המעשה פ"ב) ח"ל וכבר אמרו על אחד מן החסידים שאמר לחברו השתוות (כלומר האם הגעת כבר למדרגה שהכל שוה בעיניך) אמר לו באיזה

ענין, אמר לו (החסיד) נשתווה בעיניך השבח והגנות (האם שוה בעיניך השבח שמשבחים אותך או מגנים אותך) אמר לו, לא אמר לו (החסיד) אם עדיין לא הגעת (לחסידות הראויה) השתדל אולי תגיע אל המדרגה הזאת כי היא העליונה שבמדרגות החסידים ותכלית החמודות עכ"ל הק'

ונחזור לעניינינו במה שכתב רש"י הק' כולן שוין לטובה, דהנה שרה אמנו ע"ה אף אמנם בעדו עליה כל ימי חייה הרבה הרפתקאות וכמ"ש האוה"ח הק' על הפסוק ויהיו חיי שרה שבצער היו חיי שרה כי בכלום היתה בצער ע"ש, מ"מ שרה היתה מקבלת את הכל באהבה ובשמחה רבה חה שכ' רש"י כולן שוין לטובה שהיתה אצלה מידת ההשתוות, והיתה מקבלת את הכל באהבה ובחיבה.

וגם אצל אברהם אבינו כתוב והשם ברוך את אברהם בכל מכל כל, דהיינו שלא חסר לאברהם כלום וקיבל הכל באהבה ובחיבה כאילו הכל יש לו, וכן מסופר על הרבה צדיקים, וידוע הסיפור מר' רבי זושא זצוק"ל ששאלו אותו מה הפירוש שאמרו חז"ל חייבים לברך על הרע כמו על הטוב ולקבלם בשמחה, וענה שאצלו לא שייך זאת כי אצלו הכל טוב, והבינו בזה שכוונתו בזה כוונת חז"ל שאדם יחשוב שהכל טוב ויהיה בשמחה תמיד.

וגם מסופר גם כן מהרה"ק מהר"א מבעלזא זיע"א ששמע מהגבאי שלו ניחם את אחד בצערו באמרו כי גם להרב הק' היתה לו הרבה צרות וצער והכל קיבלם באהבה, וענה הרב הק' שזה אינו נכון כי מעולם לא היתה לו רעה בעולם, כי היתה לו מידת ההשתוות הנ"ל.

וגם ראינו בעינינו אצל רבינו הק' (משומרי אמונים זי"ע) שאף שעבר על אברהם כל העשרה נסיונות, מ"מ לא ראינו אצלו שום שינוי בעבודת השם, הן בעבודה התפילה והן בשולחנו הק' והטהור, הכל שוין לטובה ביתר שאת וביתר עז עד ששבק חיים לכל חי זיע"א וימליץ טוב בעדינו.

ויעזור לנו השי"ת שיהיה מעשה אבות הק' סימן לבנים להתחזקות בכל הענינים ובפרט במידת ההשתוות שיהיה כל ימינו ושנותינו כולם שוין לטובה, ואין טוב אלא תורה ומצוות, ונזכה ללמד וללמד ולשמור מצוותיה ולעשותם לשמה, ונזכה לכל הפחות להרהורי תשובה ובפרט לפני לימוד התורה ולפני עשיית המצות, בכדי שלא נהיה ח"ו בבחינת ולרשע אמר אלוקים מה לך לספר חוקי, וכמו שהאריך בזה הרה"ק בעל הבני יששכר זיע"א בספרו דרך פקודיך, ובאמת היא רמב"ם מפורשת (בפרק ז' מהלכות תשובה הלכה ז') שכתב קודם שעשה אדם תשובה הוא צועק ואינו נענה שנאמר כי תרבו תפילה איני שומע ועושה מצוות וטרפין אותן בפניו וכו' והיום (שעושה תשובה) הוא מודבק בשכינה וכו' צועק ונענה מיד וכו' ועושה מצוות ומקבלים אותן בנחת ובשמחה וכו' ולא עוד אלא שמתאווים להם שנאמר ועורבה לה' מנחת יהודה וירושלים כימי עולם כשנים קדמוניות עכ"ל

ואם נשתדל לעשות כל זאת ולקיימם באמת ה' יברך איתנו יחד בברכה שלימה ונאמר אמן ונזכה לביאת גוא"צ במהרה בימינו מתוך רחמים וחסדים מגולים אמן ואמן.

קול קראלי – 074-7962278

הפצת גליון השבוע
לזכרו הטהור של
הרה"ק ר' גדליה משה זצ"ל
בהרה"ק שלמה מזוועהיל זי"ע
מזוועהיל
נלב"ע כד חשון תש"י

לזכר עולם יהיה צדיק
רביה"ק יצחק צבי משה זי"ע
בן רבינו אביגדור ב"ר משה זצ"ל
מקראלי
נלבעד טבת תשעט

לעילוי נשמת
הגה"צ משה וועבר זצוק"ל
בהרה"צ מרדכי זצ"ל
נלבע יב כסלו תשפא
ת. נ. צ. ב. ה

נעימות חיים

הריטיו וטיבם. מתפרנס הוא בכבוד ואף ברוחה. מדוע בחרת לך אומנות אחרת? כלום לא מוטב היה לך להיות נגר במקום להיות מוכר בשוק, אחד מיני רבים?"

ענה הבן ואמר: "מאחר ונשאלתי, אספר דברים כהווייתם. כשפניתי אל אבי לשאול באיזה מקצוע לבחור, אמר לי: אחת היא לי, ובלבד שלא תהיה נגרא! שאלתי: מדוע, הלא מצליח אתה בעבודתך ואף נחשב לעשיר! ענה אבי ואמר: הגם אתה כמותם הנותנים עיניהם במחיר, ואינם מודעים לקושי העבודה? הלא הדבר הקל ביותר במלאכתו הוא, שעלי לעמוד על רגלי כל השבוע! שלא לדבר על מלאכת הסבלות, לסחוב קורות, ולשאת לוחות כבדים. שלא לדבר על הצורך לבוסס בהררי נסורת ולנשום אבק. וכל אלו הם הדברים השוליים, לפני המלאכה עצמה, הדורשת מאמץ וכח, מיומנות וריכוז, ורצופה במפח נפש: כאן נשרט העץ, כאן נסדקת הדלת, פה נלקחה מידה לא מדויקת, שם נחתך הדופן יותר מדי... לא בני! מילא אני התחלתי במלאכה זו בשחר נעורי וכבר זקנתי בה, לא אוכל לנטשה ולעזבה. אבל אתה, חייך לפניך, מצא לך אומנות נקייה וקלה..."

הודה לו החכם ופנה לשוב. "רואים אתם" אמר לבני החבורה "אין לכם לקנא באותו נגר. הבנתי זאת ברגע ששמעתי, שהוא עזר לבנו לרכוש דוכן בשוק ולא הכשירו להמשיך בדרכו..." זהו שאמר הקב"ה: אברהם אבינו עמל כל חייו לעשות רצוני. אבל מתי אדע כי שלם הוא עם עצמו בדרך שבחר, ומרצה הוא ממנה - כאשר יחנך גם את בניו בדרכו, ויבחר להם את אומנותו!

בן שלש היה אברהם אבינו כשהכיר את בוראו, שיבר את פסילי אביו והתעמת עם כל בני משפחתו וכל בני דורו. על אמונתו הושלך לכבשן האש, ישב בבית האסורים, התנסה בעשרה נסיונות ועמד בכולם. כל ימיו הקהיל קהילות ברבים, קרא בשם ה', הכניס אורחים ולימדם להודות לאדון הכל. ולבסוף מודיעו בורא עולם שאהבתו נתונה לו - על מה? לא על שהקדיש את כל חייו עבורו, אלא כי ידעתי למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט (י"ח-ט).

ויש להבין, האם כל חביבותו של אברהם אבינו, אבי המאמינים, מוסר הנפש, עובד ה' בכל מאודו, אינה אלא משום שיצוה את בניו וידריכם בדרך הטובה?! האם אינו ראוי לאהבת ה' בזכות עצמו ועמלו?! התשובה על כך נוכל להבין במשל שאמר בעל ה"תשואות חן" זצ"ל: מעשה בנגר אומן שהיה מפליא במלאכתו. גילף גילופים מרהיבים ויצר רהיטים שהפליאו כל עין רואה. גדל כאומן, שרים ודוכסים היו מזמינים אצלו ארונות ושידות ושילמו בעין יפה וביד רחבה. פעם ישבו מספר אנשים במסיבת רעים, והשיחה התגלגלה על אותו חרש אומן. סחו הכל בהצלחתו בנימת קנאה בלתי מוסתרת. היה שם חכם אחד, ואמר: "אל תקנאו בו" תמהו: "מדוע?" נענה ושאל: "האם אתם מכירים את בנו?" אמרו: "זדאי! אביו פתח לו דוכן בשוק".

הפטיר החכם: "ובכן, הן רואים אתם..." היו דבריו מוזרים, והמסובים אמרו: "מחילה, אינני מבינים מאומה". קם ממקומו ואמר: "בואו והתלוו נא אלי!" שמעו לקולו והלכו אחריו. הלכו לשוק לדוכנו של הבן. נתן לו החכם שלום ואמר לו: "שאלה לי אליך, הן אביך חרש אומן, ונודע ביפיו

עובדות חיים

בשבת קודש ביקש אחד מבעלי הבתים להזמין לסעודת שבת, אמר לו: אני ה"חפץ חיים", נדהם הלה ושאל, למה לא גיליתם דבר זה עד עכשיו, ענה ה"חפץ חיים", מצינו בתורה הקדושה, כשלבן הזמין את אליעזר לאכול ככתוב "ויישם לפניו לאכול" ענה "עבד אברהם אנכי", והתכוין לומר, אני נזהר בכשרות, אף אני אמר ה"חפץ חיים": כל הזמן אני מונע עצמי מפרסום, אבל כשמזמינים אותי לסעודה אני מגלה את זהותי כדי שלא יכשילוני במאכלים שיש בהם פקפוק ח"ו.

לא אוכל עד אשר דברתי דברי (כ"ד - ל"ג)

המגיד הק' מדובנא זיע"א, שנזדמן פעם לאכסניה אחת. בעל האכסניה היה קמץ גדול, אבל אירע שבאותו לילה היתה לו סעודת אירוסין. אחרי הסעודה פרץ ויכוח בין המחוננים, הקמץ טען כי השני צריך לשלם את דמי הסעודה, שהרי כשישבו לאכול עדיין לא היו מחוננים. אמר המגיד מדובנא, עכשיו אני מבין למה סירב אליעזר לאכול לפני שיאמר דברו, הוא היה חושש שאם יאכל לפני שהשידוך יבוצע, מי יודע כמה שער יבקשו ממנו.

ואבוא היום אל העין (כ"ד מ"ב)

היום יצאתי והיום באתי מכאן שקפצה לו הארץ (רש"י) מסופר על הגאון הקדוש רבי שבתאי כהן זיע"א בעל הש"ך, שעוד בימי ילדותו ניכר היה בחריפות שכלו ובתפיסתו המהירה. בהיותו כבן ארבע שנים והוא יושב בחדר עם שאר התינוקות החוזרים על פרשת השבוע, פרשת חיי שרה עם פירוש רש"י. כשהגיעו לסיפורו של אליעזר עבד אברהם, שסיפר להורי רבקה "ואבוא היום אל העין", חזרו הילדים לפני רבם על דברי רש"י הקדוש, שכתב "היום יצאתי והיום באתי מכאן שקפצה לו הדרך". שאל ילד אחד איך לא חשש אליעזר לספר לפני הורי רבקה שהיתה לו קפיצת הדרך? ואולי לא יאמינו לו. מלמד התינוקות לא ידע מה לענות על שאלה זו. קפץ שבתאי הפעוט והשיב, והלא לפני מספר פסוקים כתוב מה שסיפר אליעזר (פסוק ל"ו) "ותלד שרה אשת אדוני בן לאדוני אחרי זקנתה ויתן לו את כל אשר לו", ומפרש רש"י שטר מתנה הראה להם, והרי מתוך שטר המתנה שנכתב בו ביום, יכול היה אליעזר להוכיח להם אמיתת דבריו שקפצה לו הדרך.

ואברהם זקן בא בימים (כד, א)

מרגליה בפומיה דרביה"ק מבלאז'וב זי"ע לספר לכל יוצאי חלציו טרם הכנסם לחופה, משל למלך שאחד מאנשי מדינתו אהבו מאוד, ומרוב עגועים להיות מרואי פני המלך, מכר את כל נכסיו ובממון זה שיחד את שרי המלך שיתנו לו איזה עבודת שירות כל שהוא, וכאשר הרגיש המלך את עבודתו שנעשית בכל כוחו ומחשבתו על הצד הטוב ביותר, ושאל השרים על זאת, וספרו לו מכל הקורות עמו, עד שגידלו ונישאו על כל השרים, וכל מגמתו היה רק האיך לעשות את שרותו ברוב תשוקה על הצד היותר טוב ומועיל, ומחמת כן לא אבה לישא אשה למען יהא פנוי למלאכתו - מלאכת המלך, ויהי כאשר זקן האיש, וראה כי לא עוד זמן כביר לא יהא בכוחו לעמוד לשרת פני מלכו אהובו, התיישב בדעתו שבהיות שאיננו מבחין בין כל עבדי המלך אדם שיהא לבו כלבבו לשרת באמונה כמוהו את המלך, א"כ אין לו שום עצה כי אם לישא אשה שתלד שיהא תכונתם כמוהו, ומקטנותם יחנכם ויטפתם באהבה למלך.

וסיים הרה"ק זי"ע שזהו סוד הנישואין כי שעת הכניסה לחופה הוא כהכנה ליום המיתה שצריך לחשב ימיו ושנותיו, ולכן ישא אשה להעמיד עבדים נאמנים למקום ב"ה. וזהו שכתוב בתורה: ואברהם זקן בא בימים (בראשית כד, א), שנתיישב אחר שכל ימיו עסק לפרסם אלוקותו ית"ש, ולחבבו על כל העולם, וכשנזדקן נתן אל ליבו על מי יטוש עבודה הלזו, - וכפי שהתאונן והנה בני ביתי יורש אותי, הגם שהוא דמשק אליעזר שדולה ומשקה מתורת רבו לאחרים, מכל מקום אינו עצמו ובשרו. ולכן כאשר בירך את אברהם בכל - עולה בגימ' בן, אמנם מה יהיה תכליתו, שהרי לא נשא אשה, ומשום הכי מיד, ויאמר אל עבדו להתעסק בנישואיו של יצחק וכל זה יהיה למען אשר יצוה את עצמו, ואח"כ את בניו אחריו ושמרו דרך ה'.

מפי רבינו בעל החוקי חיים צוק"ל

ויאמר עבר אברהם אנכי (כ"ד ל"ד)

מעשה היה שהגה"ק ה"חפץ חיים" זיע"א נזדמן פעם לעיירה אחת, אבל הוא לא פרסם את עצמו שם, ישב בקצה השולחן ולמד,

בניני חיים

והיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה, רש"י כולן שוין

לטובה, איך יתכן לומר כן והלא רוב שנותיה היתה חשוכת בנים ושרויה בצער, סובלת רעב וגלות שבויה ביד פרעה ואבימלך וכיוצא בפורעניות הללו, ואיך כל שנותיה שווין לטובה, אכן הכוונה אמר הרבי רק זושא מאניפולי שבכל שנותיה אמרה על כל מאורע בשווה "גם זו לטובה" על רעה ברכה את ה' כשם שמברכין על הטובה, ומעולם לא ידעה רק מה טיבו עיו שהכל מידו של ה' הטוב.

תורת הרבי רבי זושא

ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכתה

פרש"י נסמכה מיתת שרה לעקדת יצחק לפי שע"י בשורת העקידה שמדמן בנה לשחיטה וכמעט שלא נשחט פרחו נשמתה ממנה ומתה, ולהבין הרי אמר"ל שאברהם היה טפל לשרה בנבואה, אם כן היה לה לשמוח על בשורת העקידה שהעלו את בנה עולה לה' ולמה פרחו נשמתה בהתבשר לה בשורת העקידה, אלא נלע"ד בדרך אפשר שפירחה נשמתה מחמת גדול הצער שהעלימו ממנה את מעשה העקידה ולא זכתה לקחת חבל בעבודה גדולה כזאת, חאת שלא גילה לה הקב"ה את דבר העלאת בנה לעולה ראייה שלא היה בכוחה לעמוד בנסיון הזה, ומפי זה הצטערה עד שנגע לליבה וכו'.

ויבא אברהם לספוד לשרה

יש לומר עפ"י מה שמבואר בפסקים שבימים בין יוה"כ לסוכות אסור ההספד ורק חכם בפניו מותר להספידו, ואמרינו בגמ' אשת חבר כחבר, ולפי זה הוצרך אברהם אבינו דווקא לבוא לביתו כדי להספידה שרק בפניה היה מותר לו להספידה, כי כתב בעשרה מאמרות דהעקידה היה

ביום הכיפורים ולפי זה בא אברהם לביתו סמוך לסוכות כי היה מהלך של שלשה ימים עד חברון, ולזה אמר אברהם לספוד לשרה ולבכותה והסמך הביאה להספד, שהרי מחמת ההספד הוצרך לבוא לביתו.

דברי יואל

ואשבעך בה' אלוקי השמים ואלקי וגו'

אשר אנכי יושב בקרבו בשידוך צריכים מאוד להקפיד ולהזהר מלהשתדך עם אדם שמסתכל על יראי ה' כבטלנים, ובזה מבואר בדרך צחות מה שאמר אברהם לאליעזר "ואשבעך אשר לא תיקח אשה לבני מבנות הכנעני אשר אנכי יושב בקרבו" היינו אלו שמסתכלים על יראי ה' כמי שיושב בטל, איתם אל תשתדך

אמרי חיים

וגם לגמליך אשאב הנראה לרמז בזה גדול המחזיקים ידי תלמידי חכמים הם תמכי דאורייתא, אף שאין בהם תורה, אעפ"כ גם המה ראויים לשכר טוב ולהשפעות טובות, חה הפי' "וגם לגמליך" הם הגומלי חסדים, "אשאב" להשפיע להם כל טוב וחסדים רבים.

תפארת שלמה

ותאמר אלך (כד, נח)

אפ"ל אשר אלך בגמ' "אנא" ואנא הוא לשון אנא ד' הושיעה נא אנא ד' הצליחה "נא" וג"כ בגמ' נא והיינו שנתכוונה בתשובתה 'אלך' גם להתפלל לפני השם יתברך שיסייע בעדה להינשא ליצחק אבינו שזו הישועה וההצלחה שלה להינשא ליצחק.

תפארת ישראל - סטניסלב (יומ"ד כא חשון)

ביאורי חיים

החילוק בין גמליו של אברהם אבינו לבין חמורו של רבי פנחס בן יאיר

תקלה על ידיהם" רק לאיסורי אכילה, שגנאי הוא לצדיק שאוכל דבר איסור. אך בשאר איסורים גם הצדיקים יכולים להיכשל.

זאת ועוד, שגם באיסורי אכילה, הגנאי הוא לאכול דבר שאיסורו הוא בחפצא כמו טבל, ערלה וכדומה. אך אכילת דבר מותר בשעת איסור, אין בזה כל כך גנאי, ואין הקב"ה מונע תקלה כזו מהצדיקים.

לפי זה, אילו אברהם אבינו לא היה זומם את פיותיהם של גמליו, היו הם רועים בשדות זרים ונכשלים באיסור גזל. והואיל ואיסור גזל אינו איסור בגוף הפירות, שכן הבעלים מותרים באכילתם, שוב על כגון זה לא נאמר שאין הקב"ה מביא תקלה לבהמתן של צדיקים, ולכך היה סותם פיות גמליו כדי שלא ירעו בדרך. (וכן תירץ שם גם הרב ב. ז'ק שליט"א)

(ז) עוד כתב שם לתרץ הגאון רבי צבי קריז שליט"א, ח"ל: בפירוש "מהרח"ו על מדרש רבה, (בראשית פרק ס' סימן ח') חילק בין בהמה שהצדיק רוכב עליה, לבין בהמה שהצדיק אינו רוכב עליה. חמורו של רבי פנחס בן יאיר היה החמור שעליו רכב התנא הקדוש, והיה מחובר לצדיק באופן בלתי אמצעי. עליו נאמר שאין הקב"ה מביא תקלה לבהמותיהן של הצדיקים. מה שאין כן גמליו של אברהם, אף שהם שייכים לצדיק, אך כיון שאין הם מחוברים לצדיק באופן ישיר, בהם אין הקב"ה עושה את הנס לשמור אותם מתקלה.

(ח) עוד תירץ שם הרב א. י. קנובליך שליט"א, ח"ל: רש"י (פסוק י') פירש, שהיו גמליו של אברהם ניכרים משאר גמלים מפני הזמם שנמצא על פיהם, ועל פי הזמם כל אחד ידע שאלו הם גמליו של אברהם. ויתכן שזו היתה סיבה נוספת שאברהם רצה לזמם את גמליו, אף שידע שגם ללא הזמם לא ירעו גמליו בשדות זרים, שהרי אין הקב"ה מביא תקלה על יד בהמתן של צדיקים. בכל אופן רצה שכל העולם יראה וידע שהוא מקפיד על גזל ויתקדש שם שמים ברבים. עכ"ל.

(ט) מצאתי בס"ד לתרץ שיתכן וכל מעלתו של רבי פנחס בן יאיר היתה רק בארץ ישראל, שקדושתה ומעלותיה משפיעות על הבהמות של הצדיקים שלא יהנו מדבר איסור. אבל בחוץ לארץ אין הבהמות יכולות להגיע לדרגה גבוהה זו להיחרר ממאכלות אסורים, אף שבעליהן צדיקים גמורים. סמך ליסוד זה הביא הגאון רבי יעקב קמיניצקי זצ"ל מהקנינות לתשעה באב, בהם מקווננים: "בין כל בהמה ועוף חממו עדי כחמור היה לפני לבן יאיר חמורך". הרי שמעלת חמורו של רבי פנחס בן יאיר היא משבחי ארץ ישראל.

לפי זה מובנת דרכו של אברהם לזמם את גמליו בדרכם אל ארץ אבותיו, למצוא אשה לבנו יצחק, שמכיון שהם יוצאים את גבולות ארץ ישראל לחוץ לארץ, יש לחשוש שילכו וירעו בשדות זרים, על אף היותם בהמותיהן של צדיקים.

מאת הרה"ג ר' גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א

מו"צ בקהילתנו הק' ומבוגרי כוללנו להוראה

ומח"ס גם אני אודך ופרדס יוסף החדש

בפרשתנו כתוב, ויבוא האיש הביתה ויפתח הגמלים. (בראשית כ"ד, ל"ב) פירש רש"י: "ויפתח - התיר זמם שלהם, שהיה סותם את פיהם שלא ירעו בדרך בשדות אחרים".

ובספר מרפסין איגרי בפרשתנו, הקשו, ח"ל: הלא "בהמתן של צדיקים - אין הקב"ה מביא תקלה על ידן", כמבואר במסכת גיטין (ז', ע"א) וכי גמליו של אברהם אבינו היו פחותים מחמורו של רבי פנחס בן יאיר, עליו סיפרו חז"ל במסכת חולין (ז', ע"א), שלא רצה לאכול פירות בלתי מעושרים.

מדוע, אם כן, הוצרך אברהם לזמם את גמליו שלא ירעו בשדות אחרים, ? עכ"ל.

(א) ראשית יש לציין שתמיה זאת תמהו במדרש רבה בפרשתנו (בראשית פרק ס' סימן ח'), ח"ל המדרש: ויבוא האיש הביתה וגו', התיר זממיהם, ר' הונא ור' ירמיה שאל לר' חייא בר רבה לא היו גמליו של אברהם אבינו דומים לחמורו של ר' פנחס בן יאיר, וכו', עכ"ל המדרש.

(ב) והנה בפירוש מתנות כהונה שם, הביא בשם הרמב"ן, שהיא תמיה קיימת, דעת ר' הונא ור' ירמיה ש"ויפתח" קאי על קשרי האוכף, ולא על זממיהם, עכ"ל. ולפי זה לא קשה מיד.

(ג) ובפירוש עץ יוסף שם, הביא לתרץ בשם הרא"ם, דהיכא דקביע היקא בעוברו בין השדות לא שייך הא דחמורו של ר' פנחס בן יאיר.

(ד) עוד תירץ שם (בשם הפ"ת ונה"ק) שאין סומכין על הנס. עכ"ל. וכעין זה ביאר בספר מרפסין איגרי בפרשתנו, הג"ר ח. צ. פרבשטיין שליט"א, ח"ל: אכן הקב"ה מונע תקלה אפילו מבהמתן של צדיקים, ובכל זאת אברהם העדיף לזמם את גמליו. שהרי זה דאי שהנהגה כזאת של בהמות הנמנעות מלאכול את מה שלפניהם רק בגלל שבעליהן צדיק, היא הנהגה של נס, ואין זה מדרך הטבע. וכבר הורו לנו חכמינו: "מי שנעשה לו נס מנכין לו מזכויותיו".

לכך אברהם, אף שידע כי גם אם לא יזמם את גמליו הוא לא יכשל באיסור גזל, כי הקב"ה שומר ומונע מהצדיקים תקלה, לא רצה אברהם להשתמש במעשי ניסים ולהפסיד מזכויותיו, ולכך זמם את גמליו כדי שלא ירעו בשדות זרים ויכשל בגזל, ולא יצטרך להגיע להנהגה ניסית. עכ"ל.

(ה) עוד תירצו בספר מרפסין איגרי בפרשתנו, בשם מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א, ח"ל: אברהם זמם את גמליו משום מראית העין, שכן האנשים הרואים את גמליו של אברהם המתהלכים ללא זמם, חושבים שאף הם נהנים מן הגזל, שהרי אינם יודעים שגמלים אלו יודעים להבחין בין דבר גזל לדבר הפקר. עכ"ל.

(ו) עוד תירצו שם בשם הגר"ח פ' שיינברג זצ"ל, ח"ל: יש לחלק בין איסור גזל, לבין איסור אכילה של דבר שאסור בחפצא, חאת על פי דברי התוספות במסכת גיטין (שם, ד"ה השתא) שהביא מכמה מקומות בש"ס שמצאנו תנאים ואמוראים שנכשלו בעצמם באיסורים חמורים, כמו רבי ישמעאל שקרא בשבת לאור הנר והיטה את הנר, וכן יהודה בן טבאי שהרג עד זומם בטעות, וכן רבי ירמיה בר אבא שאכל קודם הבדלה.

ולכך מסייגים תוספות את הכלל של "בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא